

RESEARCH ARTICLE/ARAŞTIRMA MAKALESİ

Ekrem İmamoğlu örneği üzerinden Türkiye’de sol popülizm

Left populism in Turkey through the example of Ekrem İmamoğlu

Sema Sertkaya¹

Cumhur Aslan²

¹Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: sema_yetik@hotmail.com

²Prof., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye, e-mail: cumhur.aslan@gmail.com

Öz

Dünya siyasetinde farklı tarihsel zamanlarda ve farklı toplumlarda varlık kazanan popülizm, Türkiye’de de etkili olan ve Türk siyasetinin açıklanmasında kilit bir konuma yükselen öncü siyasal kavramlardan biri olmuştur. Popülizm, Osmanlı’da II. Meşrutiyet döneminde, Rusya’daki Narodnik hareketlerin etkisinde kalan Osmanlı aydınlarının öncülüğünde varlık kazanmıştır. Bu tarihten itibaren popülizm Türk siyasetinde belirli aşamalardan ve değişimlerden geçerek günümüze dek ulaşmayı başarmıştır. Özellikle Demokrat Parti’nin kurulmasından sonra sağ partiler ile yakın ilişki kurmayı başaran popülizmin birçok vechesi Türk siyasetinin öncü liderlerinde görünürlük kazanarak sağ ve sol popülizm varyasyonlarına sahip olmuştur. Sağ popülizm daha çok milliyetçilik, tarih, din gibi sembolik bağlara sahipken sol popülizm eşitlik, özgürlük, adalet gibi kavramlarla yakın ilişki içerisinde olmuştur.

Bu makalede, 31 Mart 2019 Türkiye yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nı kazanan Ekrem İmamoğlu’nun bu başarısında kullanmış olduğu Kemalist, laik, sol popülist kodlara ek olarak muhafazakar, milliyetçi, sağ popülizme ait olan temel popülist kodları etkin ve etkili bir şekilde kullanmış olmasının önemli bir rol oynadığı tezi temel veri olarak alınmıştır. Bu anlamda, Ekrem İmamoğlu’nun seçim sürecinde kullanmış olduğu popülizmin hem Kemalist, laik, sol versiyonları hem de sağ, muhafazakar, milliyetçi versiyonları eleştirel söylem analizi tekniğinden faydalanılarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ekrem İmamoğlu eşitlik, özgürlük, adalet gibi sol popülizmin temel kodlarını etkili bir şekilde kullanarak Kemalist, laik, sol seçmenin desteğini almayı başarmıştır. Buna ek olarak, Ekrem İmamoğlu seçim süresince sağ, muhafazakar, milliyetçi kesimin önem verdiği tarihi, milli ve dini değerleri hem söylemlerinde hem de kamusal alanda sergilemiş olduğu tutum ve davranışlarında sıkça görünür kılmıştır. Bu bağlamda Ekrem İmamoğlu’nun, Türkiye’de var olan muhafazakar, milliyetçi, sağ popülist kodları etkili ve işlevsel bir şekilde kullanarak gerek muhafazakar gerekse milliyetçi seçmen olarak adlandırılan ve tarihsel olarak Cumhuriyet Halk Partisi’ne uzak olan kesimlerin desteğini alması 31 Mart 2019 Türkiye yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nı kazanmasında etkili bir rol oynamıştır.

Anahtar kelimeler: Popülizm, Sağ Popülizm, Sol Popülizm, Ekrem İmamoğlu.

* “Ekrem İmamoğlu örneği üzerinden Türkiye’de sol popülizm” isimli makalemiz Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında yazılan Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Citation/Atf: SERTKAYA, S. & ASLAN, C. (2023). Ekrem İmamoğlu örneği üzerinden Türkiye’de sol popülizm. *Journal of Awareness*. 8(3): 281-295, <https://doi.org/10.26809/joa.2079>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Sema Sertkaya
E-mail: sema_yetik@hotmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

Populism which has emerged in different societies and at different historical times in world politics, is one of the pioneering political concepts that is also effective in Turkey, and has become a key concept in explaining Turkish politics. Populism came into existence in the Ottoman Empire during the Second Constitutional Monarchy period under the leadership of Ottoman intellectuals who were influenced by the Narodnik movements in Russia. Since then, populism has passed through certain stages and changes in Turkish politics, and has managed to reach the present day. Especially after the establishment of the Democratic Party, many aspects of populism, which succeeded in establishing close relations with right-wing parties, gained visibility in the pioneering leaders of Turkish politics and had variations of right and left populism. While right-wing populism has more symbolic ties with nationalism, history and religion, left-wing populism has been closely associated with concepts such as equality, freedom, and justice.

In this article, the thesis that Ekrem İmamoğlu who won the mayorship of Istanbul Metropolitan Municipality in the local elections of March 31, 2019 in Turkey, has played an important role in this success by effectively and effectively using the basic codes of conservative, nationalist, right populism in addition to the Kemalist, secular, left populist codes he used. In this sense, both the Kemalist, secular, left-wing versions and the right-wing, conservative, nationalist versions of the populism used by Ekrem İmamoğlu during the election process have been tried to be revealed by utilizing the critical discourse analysis technique.

Ekrem İmamoğlu effectively used the basic codes of left populism such as equality, freedom, and justice, and succeeded in gaining the support of Kemalist, secular and leftist voters. In addition, Ekrem İmamoğlu frequently made visible the historical, national, and religious values that the right, conservative, and nationalist segments attach importance to, both in his discourses and in his attitudes and behaviors in the public arena during the election. In this context, Ekrem İmamoğlu, using the conservative, nationalist, right-wing populist codes in Turkey effectively and functionally, received the support of those who are called both conservative and nationalist voters and who are historically distant from the Republican People's Party. He played an effective role in the election of the Istanbul Metropolitan Municipality.

Keywords: Populism, Right Populism, Left Populism, Ekrem İmamoğlu.

1. GİRİŞ

Günümüzde sıkça duymaya başladığımız, siyasal alanda etkisi gittikçe güçlenen popülizm farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda varlık kazanmış önemli bir siyasal kavramdır. Popülizmin özünde yatan mekânsal ve tarihsel çoğulculuk beraberinde popülizm kavramının muğlak bir yapıya sahip olmasına, popülizm literatüründe birçok tanımın oluşmasına ve popülizmin çok bileşenli bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur. Bu durum popülizm çalışmalarında çok yönlü bir bakış açısına sahip olunmasını da zorunlu kılmaktadır.

Popülizmin üç farklı tarihsel süreçten geçerek ve bu süreçlerde farklı formlara sahip olarak günümüze dek ulaştığı söylenebilir. Popülizm ilk olarak 1860-70'li yıllarda Rusya'daki *narodnichestvo* hareketi olarak ve 1890'lı yıllarda Birleşik Devletlerdeki *Halkın Partisi* hareketi ile varlık ka-

zanmıştır. 1930 ve 1960'lı yıllarda özellikle Latin Amerika'da etkili olan popülist hareketlerin öncüsü Juan Domingo Peron olmuştur. 1980 sonrası dönemde ise özellikle Avrupa'daki siyasal oluşumların açıklanmasında kullanılan popülizm sağ ve sol popülizm ekseninde şekillenmeye başlamış ve bu anlamda hem sol popülizme özgü hem de sağ popülizme özgü formlara sahip olmuştur (Sözen, 2017: 8-9).

Türk siyasal tarihi açısından bakıldığında ise popülizmin gelişimi Osmanlı dönemine kadar uzanan bir tarihsel kökene sahip olmuştur. Osmanlı'da, II. Meşrutiyet döneminde, Rusya'daki Narodnik hareketlerin etkisi altında Osmanlı aydınları aracılığıyla halkçılık akımı etkili olmuş ve Osmanlı aydınları çıkarmış oldukları yayınlar aracılığıyla halka ulaşmaya çalışmışlardır. Bu durum Türkiye'de popülizmin tarihsel gelişimini incelerken II. Meşrutiyet döneminden başlamasını bir anlamda zorunlu kılmıştır. Türk si-

yasetinde popülizm; II. Meşrutiyet döneminden itibaren, Milli Mücadele döneminde, Tek-Parti döneminde ve çok partili dönemde farklı formlarda etkili olmuş ve günümüze dek bir çok siyasal lider ve siyasal hareket içerisinde farklı izdüşümlere sahip olmuştur.

Bu makale, 31 Mart 2019 Türkiye yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı seçilen Ekrem İmamoğlu'nun seçimleri kazanmasında, halk ile kurmuş olduğu yakın ilişki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ekseninde kullanmış olduğu Kemalist, laik, sol popülizmin temel kodları kadar, muhafazakar, milliyetçi, sağ popülizme ait temel kodları etkin ve etkili bir şekilde kullanmış olduğu savını temel veri olarak almıştır. Bu bağlamda, İmamoğlu'nun bu yerel seçim sürecinde kullanmış olduğu Kemalist, laik, sol ideolojideki temel popülist kodlara ek olarak CHP eksenli bir siyaset içerisinde muhafazakar, milliyetçi, sağ ideolojideki temel popülist kodları kullanma biçimlerini saptamayı amaçlamayan bu çalışmada İmamoğlu'nun televizyon, internet, basılı yayın ve sosyal medyada yer alan, içeriğinde popülist unsurları taşıyan demeçler toplanmış ve eleştirel söylem analizi tekniği kullanılarak gözden geçirilmiştir.

Çalışmanın takip eden bölümlerinde ilk olarak alan yazında çalışmaları olan araştırmacıların popülizm tanımlarına yer verilerek popülizme dair genel bir çerçeve çizilmiştir. Ardından popülizmin gelişimi tarihsel bağlamda ince-nerek dünya üzerinde ortaya çıkan ilk popülist hareketlere ve bu hareketlerin özelliklerine ilişkin temel bilgiler sunulmuştur. Popülizmin genel tarihsel seyri ortaya konulduktan sonra Türk siyasal yaşamında popülizmin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bu bağlamda Osmanlı'dan günümüze dek popülizmin görünürlük kazandığı dönemlere ve siyasal aktörlere değinilerek popülizmin Türkiye'deki izdüşümleri hakkında bilgi verilmiştir. Popülizmin dünya siyasetinde ve Türk siyasetindeki gelişim evreleri ve genel özellikleri ortaya konulduktan sonra çalışmamızın amacı, önemi, evreni, örnekleme ve metodolojisi ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Çalışmamızın ana eksenini çizildikten sonra temel popülist parametreler ekseninde İmamoğlu'nun 31 Mart 2019 Türkiye yerel seçim süresince kullanmış olduğu popülizmin hem Kemalist, laik, sol versiyonları

hem de sağ, muhafazakar, milliyetçi versiyonları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise elde edilen bilgiler ışığında bü-tüncül bir değerlendirme yapılmıştır.

2. POPÜLİZM NEDİR?

Zamansal ve mekânsal bağlamlardan uzak, birçok tarihsel aşamada siyasal alanda kendine yer bulmayı başarmış olan popülizm, birçok süreçten geçmiş ve dolayısıyla birçok araştırmacı tarafından farklı yönleri ile ele alınarak incelenmiştir. Bu durum popülizmin kavramsal olarak açıklanmasını ve "Popülizm nedir?" sorusuna tek bir yanıt verilmesini güçleştirmektedir. Dolayısıyla alan yazında popülizme ait birbirinden farklı, öte yandan belli noktalarda kesişen birçok tanım bulunmaktadır. 19-21 Mayıs 1967 tarihinde *London School of Economics and Political Science* bünyesinde düzenlenmiş olan konferansta popülizmin kuramsal içeriği tartışılarak net bir tanım oluşturulmak istense de Peter Worsley, Edward Shills, Jean Leca gibi birçok yazar popülizmi farklı boyutlarıyla ele alıp tanımlamıştır. Angus Stewart, popülizmin tek bir tanımının mümkün olmayacağını vurgularken, Peter Wiles ise popülizmi "fazilet basit, olağan halkta ve onun ortak kolektif geleneklerinde yaşar" şeklinde özetlemiştir (Toprak, 2013: 33).

Popülizm tanımına netlik kazandırma çabaları her ne kadar başarısızlıkla sonuçlanmış olsa da popülizm, tüm muğlaklığına karşın varlığını korumakta ve dolayısıyla popülizme yönelik tartışmalar da devam etmektedir. Popülizm tartışmalarında Baykan (2019: 15)'a göre dört temel yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki Cas Mudde ve Cristobal Rovira Kaltwasser'e aittir. Popülizmi "düşünsel bir yaklaşım" olarak kabul eden Mudde ve Kaltwasser (2019: 16)'e göre popülizm "toplumu nihai biçimde 'saf halk'a karşı 'yozlaşmış seçkinler' olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan ve siyasetin, halkın *volonte generale* (genel irade) sinin bir dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji" dir. Popülizme dair önemli bakış açılarından birine sahip olan ikinci isim Kurt Weyland'dır. Weyland'a göre (aktaran, Baykan, 2019: 15); "popülizm en iyi, şahısçıl (personalist) bir liderliğin iktidara gelmek veya iktidar uygulamak için büyük sayıda ve çoğunlukla örgütlenmemiş takipçi-

lerin in doğrudan, aracısız, kurumsallaşmamış desteğine dayandığı bir siyasal strateji olarak tanımlanır.” Popülizm literatüründe ön plana çıkan üçüncü isim de popülizmin kavramsal belirsizliğine dikkat çeken Ernesto Laclau’dur. Söylem temelli bir popülizm yaklaşımı benimseyen Laclau (2007: 86); benimsemiş olduğu bu popülizm yaklaşımını “söylemle, özünde konuşma ve yazma alanlarıyla sınırlı bir şey değil, içerisinde ilişkilerin kurucu rol oynadığı karmaşık öğeleri kastediyorum” sözleri ile ifade etmiştir. Popülizme dair güncel tartışmalara yönelik dördüncü ve son yaklaşım ise temsilcisinin Pierre Ostiguy’un olduğu “kültürel-ilişkisel” yaklaşımdır. Ostiguy (Akt. Baykan, 2019: 16)’a göre “popülizm siyasette kültürel olarak popüler ve yerli olanın ve bir karar verme biçimi olarak personalizmin, uzlaşmaz karşıtlık içeren ve seferber edici biçimde, övünç dolu, gösterişli bir şekilde ortaya konulması” olarak anlaşılmalıdır.

Son olarak değinilmesi gereken ve bu çalışmanın da temel dayanak noktasını oluşturan isim Chantal Mouffe’dir. Bu çalışmada temel olarak, Chantal Mouffe’nin “Sol Popülizm” adlı eserinden yola çıkılarak popülizmin siyasal yaşamda gerekliliğine değinilmiştir. Popülizmi ‘Neoliberalizm’ ve ‘Post-demokrasi’ kavramları üzerinden açıklayan ve *popülist moment* olarak kavramsallaştıran Mouffe (2019: 23)’ye göre “Popülizm bir ideoloji değildir ve ona programatik bir içerik atfedemeyiz. Popülizm siyasi bir rejim değildir. Zamana ve mekana göre çeşitli biçimler alabilen bir politika yapma yöntemidir ve çeşitli kurumsal işleyiş alanlarıyla uyumludur. Politik ve sosyoekonomik dönüşümlerin baskısı altında, hakim ideoloji -giderek çoğalan- doyurulmamış taleplerden [unsatisfied demands] dolayı istikrarsızlaştığında bir ‘popülist moment’ ten söz edebiliriz”. Buna dayanarak Mouffe’nin popülizmi bir siyasi rejim ya da bir ideolojiden ziyade politik bir yöntem olarak gördüğü söylenebilir. Popülizmi popülist moment olarak tanımlayan Mouffe’ye göre, popülizmin ortaya çıkabilmesinin ön koşulu, halkın taleplerinin karşılanmasında egemen ideolojinin yetersiz kalmasıdır.

Popülizm literatürü yukarıda yer verilmiş olan tartışmalarla sınırlı değildir. Ancak çalışmanın temelini bu tartışmalara dayanması nedeniyle; ayrıca daha sistemli ve bütüncül bir bakış açısıy-

la ilerleyebilmek amacıyla kavramsal çerçevede yalnızca bu tartışmalara yer verilmiştir.

3. TARİHSEL BAĞLAMDA POPÜLİZM

Tarihsel olarak kökleri iki temel fenomene dayanan popülizm, ilk olarak 1890’lı yıllarda ortaya çıkan “halk” anlamına gelen ve Latince *populus* kelimesinden türetilmiş olan “popülistler” ismiyle anılan *Halk Partisi* hareketidir. Bu hareket, Birleşik Devletler’in güney ve ortabatı eyaletlerinde ortaya çıkan, toprak reformunu savunan ve gümüş paranın tedavülden kalkmasına karşı bir tepki olarak doğmuştur. İkinci olay ise 1860 ve 1870’li yıllarda Rusya’daki entelektüellerin toplumsal ve siyasal alanda bir dönüşümün sağlanması için köylülere yani “halka” gidilmesi ve onların eğitilmesi inancından doğan *narodnichestvo* hareketidir (Moffit, 2020: 31).

Popülizm, 1930 ve 1960’lı yıllarda ise Latin Amerika’da kendine oldukça geniş bir yer bulmayı başarmıştır. Latin Amerika’da popülist söylemlerin temeli Brezilya’da 1950 seçimlerini kazanan Getulio Vargas tarafından atılmış olsa da Taggart (2004, s. 78)’a göre Juan Domingo Peron, Latin Amerika’daki popülizmde öne çıkan ilk isimdir. Arjantin’de “emekçi babası” (Işıklı, 2006: 36) unvanına sahip olan Peron, 1940 ve 1970’li yıllarda 3 kez başkanlık yapmış ve benimsemiş olduğu popülist düşüncelerle toplumun dışlanmış kesimine ulaşmaya çalışmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 44). İşçilerin sosyal, ekonomik ve siyasal haklarında bir dizi atılım yapan Peron’un 1948 yılındaki “Peronizm nedir” konuşmasında yer vermiş olduğu “Ne zaman iyi giyimli ya da ailesini tiyatroya götüren bir işçi görsem, içten bir memnuniyet duyuyorum. Tıpkı o işçi ben olsaydım hissedeceğim türden bir memnuniyet bu” (Işıklı, 2006: 39) ifadelerinden halkın refahına vermiş olduğu önemi ve popülist söylemlerinin içeriğini net bir şekilde görmek mümkündür.

1980’li yıllarda ise Avrupa’daki siyasal oluşumların açıklanmasında kullanılan popülist hareketler bu tarihten itibaren sağ ve sol ideoloji etrafında şekillenmiş (Sözen, 2017: 8-9) olsa da özellikle aşırı sağ hareketler ve partilerle yakın ilişki kurmuştur (Atay, 2019: 5). Sağ popülizm dünyanın birçok bölgesinde varlık kazanmış olsa

da Taggart (2004: 97)'a göre en elverişli kaynak Batı Avrupa'nın çeşitliliğinde bulunmaktadır. Doğu Avrupa'da 1984 yılından sonra komünizmin çökmesinin ardından yaşanan Avrupalılaştırma ve küreselleşme süreçleri, Avrupa'nın siyasal ve sosyal yapısında değişimlerin yaşanmasına neden olmuş (Berezin, 2011: 6) ve Streeck (2017: 182)'in "*Büyük Gerileme*" olarak adlandırmış olduğu dönem başlamıştır. Avrupa'da yaşanan bu güvensizlik ortamı sağcı popülist partilerin ve hareketlerin güçlenmesine zemin hazırlamış ve göçmen, suç, hastalık ve işsizlik korkuları sıkça gündeme gelmeye başlamıştır (Berezin, 2011: 6). Bu doğrultuda sağ popülist partiler, "memleketin asıl sahiplerine" ait bir "ulusal egemenlik" anlayışı benimseyerek, çoğunlukla eşitlik ilkesinin görmezden geldiği "ulusal" kimliğe vurgu yaparak toplum için bir tehdit olarak gördükleri göçmenleri ve toplumdaki diğer birçok grubu dışlayan bir "halk" inşa ederler (Mouffe, 2019: 35).

1980'li yıllarda uygulanmaya başlayan neoliberal politikalar 2008 finansal krize kadar rakipsiz bir şekilde varlığını korumayı başarmış olsa da özellikle özelleştirme ve kural dışılaştırma politikaları işçi sınıfının yaşamını zorlaştırmış ve kriz sonrası uygulamaya konulan kemer sıkma politikasıyla orta sınıfın genelinde mağduriyetler oluşmaya başlamıştır (Mouffe, 2019: 24-29). Dolayısıyla uzun yıllar varlığını koruyan neoliberal politikalar tıpkı Keynesçi politikalar gibi kendi sınırlarına ulaşmış ve bu durum bir dizi sosyal, ekonomik ve siyasal sorunu beraberinde getirmiştir. Mudde ve Kaltwasser (2019: 51)'in de ifade etmiş olduğu gibi yaşanan bu "*Büyük Durgunluk*" dönemi Avrupa'nın siyasal görüntüsünde değişimlerin yaşanmasına ve sağ popülist söylemlerin karşısında sol popülizmin atağa geçmesine yol açmıştır.

Avrupa'nın birçok bölgesinde yükseliş yaşayan sol popülist partiler de tıpkı sağ popülist partiler gibi belli politik amaçlara ve bu amaçları hayata geçirecek siyasal stratejilere sahiptir. Bu bağlamda Mouffe'ye göre sol popülizmin temel amacı demokrasiyi radikalleştirmektir. Mouffe (2019: 51)'nin demokrasinin radikalleşmesinden kastı "herkes için özgürlük ve eşitlik" ilkesinin "radikalleşmesi"dir. Bu anlamda sol popülizmin, sağ popülizmin özünde yer alan ulusal egemenlik

anlayışından taban tabana zıt bir egemenlik anlayışına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu doğrultuda Moffit (2022: 60)'in de ifade etmiş olduğu üzere sol popülizmde, sağ popülizmde var olan *etnik milliyetçilik* ya da *yerlililik* anlayışının aksine *sivil milliyetçilik* anlayışı hakimdir. Ulusal kimlik etnik ya da kültürel homojenlikten ziyade vatandaşlık ve devlet içindeki siyasal katılım temeli üzerine inşa edilmiştir.

Mouffe (2019: 35-36) sol popülizmin, demokrasinin daha da derinleştirilerek geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda sol popülizmde temel strateji olarak "biz", diğer bir deyişle "halk" inşası aracılığıyla demokratik beklentileri ortak irade altında birleştirmeye çalışılmaktadır. Bu amaç, hem güvencesiz/yarınsız orta sınıf, göçmenler ve işçi sınıfının talepleri arasında hem de LGBT gibi diğer topluluklar arasında bir eşdeğerlik zinciri kurulmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu zincirin temel amacı ise demokrasinin radikalleşmesine olanak tanıyacak yeni bir hegemonyayı inşa etmektir.

4. TÜRKİYE'DE POPÜLİZM

Dünya siyasetinde etkili olan ve uzun yıllar varlığını koruyan popülizm Türk siyasal yaşamında da kendine yer bulmayı başarmıştır. Türk siyasetinde popülizmin tam olarak ne zaman başladığı hakkında net bir tarih verilemese de Zafer Toprak (1992: 17)'a göre Türk siyasetindeki popülizm iki temel döneme dayanmaktadır. Bunlardan ilki Tek-Parti döneminde etkili olan "entelektüel popülizm" diğeri ise çok partili döneme geçildikten sonra Demokrat Parti (DP) ile birlikte siyasal yaşamda etkili olan "popülist söylem"dir.

Türkiye'de popülizmin tarihsel kökenlerini Osmanlı imparatorluğu dönemine kadar götürmek mümkündür. 1908 yılında Jön Türk devrimi sonrası yaşanan II. Meşrutiyet döneminde, Rusya'daki Narodnik hareketlerin etkisi Osmanlı topraklarına kadar ulaşmayı başarmış ve bu hareket Osmanlı topraklarında halkçılık akımı olarak karşılık bulmuştur. Bu durum Türkiye'de popülizmin halkçılık akımı ile de yakın bir ilişki içerisinde olmasına neden olmuştur. Osmanlı halkçıları, Rus Narodnik hareketinden ve bu hareketin Balkanlardaki yansıması olan halkçılık (popülizm) ve köycülüğten (peasantism) esinle-

nerek *Türk Ocağı, Terbiye Cemiyeti* ve *Milli Talim* etrafında toplanıp, *Halka Doğru* ve *Türk Yurdu* isimli dergileri çıkarmışlardır (Toprak, 2013: 170). Türk Ocağı tarafından yayımlanan *Halka Doğru* dergisinde dönemin önemli fikir adamlarının çoğunluğu yazı yazmış ve dergide aydın ve halk arasındaki farklılaşma tespit edilmiş ve bu duruma eleştiriler getirilerek çözüm önerileri sunulmuştur (Eraslan, 2003: 74). Bu bağlamda, II. Meşrutiyet dönemi halkçılık hareketinin daha çok Osmanlı aydınlarının çıkarmış oldukları yayınlar üzerinden varlık kazandığı ve aktif bir sürece dönüşemediği dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin toprak bütünlüğünü korumak amacını taşıyan 1919-1922 yılları arasındaki döneme tekabül eden, Kurtuluş Savaşı Döneminde de halkçılık akımının etkileri görülmüştür. Bu dönemde etkili olan halkçılık akımını Zafer Toprak (2020: 157) "*kuvetin kudretin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesi, halkın elinde bulundurulması*" şeklinde açıklamış ve halkçılıkla "*hakimiyet-i milliyeye esasına müstenid halk hükümeti*" sözleriyle ifade etmiştir. Bu anlamda milli mücadele dönemindeki halkçılık anlayışının verilen bağımsızlık mücadelesinin halka dayandırılması anlayışına denk düştüğünü söylemek mümkündür.

Erken Cumhuriyet dönemine gelindiğinde de halkçılık ilkesinin önemini korumaya devam ettiği görülmektedir. 1921 yılında Anayasanın içeriğinde Atatürk'ün *Halkçılık Programı* adlı metnin etkileri gözlemlenmiştir. Nisan 1923'te kabul edilmiş olan 9 Umde'de ve Ekim 1927'de ki CHP'nin İkinci Kurultayında halkçılığın izleri görülmüştür. 1931 ve 1935 tarihli CHP'nin Üçüncü ve Dördüncü Kurultaylarında diğer ilkelere yanında halkçılık, partinin temel vasıflarından biri kabul edilmiştir. Halkçılık, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında "*hakimiyet bila kayd-ü şart milletindir*" ve "*halkın kendi mukadderatını bizzat ve bilfiil sahip olması*" gibi formüller ile ifade edilirken; 1930'lu yıllarda ise "*halk için halka rağmen*" formülüyle ifade edilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi halkın siyasal yaşama katılması için yeterli görülmüştür (Köker, 2020: 146).

Türkiye'de 7 Ocak 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması yakın dönem Türk siyasi tarihi

açısından bir dönüm noktası olmuştur. 46 *Ruhu'na* sahip DP'nin siyasal uygulamaları ve siyasal iletişimi incelendiğinde popülist işaretler taşıdığı dikkat çekmektedir (Yetkin, 2010: 139). DP, tek parti dönemi halkçılığını elitist ve tarihsel görüntüsünden kurtarmış ve ona halkın istek, özlem ve desteğine dayanan siyasal katılımlı bir popülist ideoloji özelliği kazandırmıştır. Dolayısıyla DP, halkçılık anlayışını popülist bir şekilde yorumlayabildiği için başarılı olmuştur (Sunar, 1983: 2081). Köylere kadar uzanan geniş bir parti örgütü kuran ve bu örgütler aracılığıyla halkın siyasete katılmasına olanak sağlayan DP, parti programında yer verdiği "*hükümet ve idare, halktan, halkla beraber ve halk için olmalıdır*" ilkesiyle tek parti yönetiminin "*halka rağmen halk için*" ilkesinin toplumda yaratmış olduğu anti-bürokratik birikimden faydalanmıştır (Tekeli, 1983: 1932). Bu bağlamda temel siyasal söylemini tek parti döneminin "milli şef" dönemi eleştirisi üzerine kurmuş olan DP'nin 1946 ve 1950 seçimlerinde kullanmış olduğu "*Yeter Söz Milletin*" sloganıyla anti-elitist bakış açısını ve popülist yönünü net bir şekilde ortaya koymuş olduğunu söylemek mümkündür.

10 Ekim 1965 tarihindeki genel seçimlerde tek başına iktidar olan Adalet Partisi lideri Süleyman Demirel de Türk siyasetindeki popülist unsurların görünürlük kazandığı önemli siyasal liderlerden biridir. "*Çoban Sülü*" lakabıyla siyasi hayatta varlığını sürdüren Demirel özellikle köylü geçmişini etkili bir şekilde kullanarak halkın kendisiyle bağ kurmasını sağlamıştır. Demirel'in "*Aziz vatandaşlarım, benim için nereden çıktı diyolar, çok basit, bunun için gözlük takmaya bile lüzum yok! İşte senin içinden ben çıktım. Benim babam da eli nasırlı bu toprağın adamı. Ben bu toprağın içinden çıktım. Neresinden bahsediyorsun, 'eli nasırlı emekçi kardeşim maraba kardeşim' diye. Nasırlı el burada sahtekarlık yapmaya lüzum yok*" (Demirel, 2021: 42) sözleri de Demirel'in popülist yönünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Demirel'in sahip olduğu bu özellikler gecekondu semtlerinde yaşayan köylü göçmenlerin kendisini "kendini yetiştirmiş adam" ve "içlerinden biri" olarak görmelerini sağlamıştır. Ayrıca konuşma şekli, üslubu ve şivesi ile de Demirel "halk adamı" olarak nitelendirilmiştir (Ahmad, 1994: 194).

Dünya siyasal konjonktüründe olduğu gibi Türk

siyasal tarihinde de popülizm, büyük ölçüde aynı siyasal çizgiyi izlemiş ve sağ, muhafazakar, milliyetçi partiler ile yakın ilişki içerisinde olmuştur. Bu çizgideki kırılmayı sağlayan isim ise Bülent Ecevit olmuştur. Ecevit, özellikle benimsemiş olduğu *Ortanın Solu* hareketi ile sol popülist söylemleri Türk siyasetinde görünür kılmıştır. Ecevit (2009: 76) *Ortanın Solu* adlı kitabında asıl meselenin halkın “benim devletim” diyebileceği bir devlet imajı yaratmak olduğunu savunmuş ve “*CHP halka gitmelidir. Ama halka gitmişinde, yalnız uzatacak eli değil, söyleyecek sözü de olmalıdır. Hatta bir umut ışığı, bir inanç ateşi yakabilmelidir*” sözleriyle halkçı yönünü ortaya koymuştur. Fatih Yaşlı (2020: 9)’ya göre 1965-1980’li yıllarda halkçı/popülist bir siyasi çizgide ilerleyen Ecevit’in siyasi yolunu anlatmak için “Halkçı Ecevit” sloganı tek başına yeterlidir. Ecevit, bu dönemde halkçılık ve popülizmin sol versiyonu üzerine bir CHP söylemi ve politik programı inşa etmiştir. Ecevit’in *Ortanın Solu* olarak adlandırılan sol popülist söylemleri 1973 ve 1977 seçimlerinde CHP’yi tek başına iktidar yapmaya yetmese de CHP’nin oy oranında önemli bir artışın yaşanmasını sağlamıştır.

1983 yılında Türkiye’deki genel seçim yarışından %45,14 oy oranı ile galip çıkan parti Anavatan Partisi olmuş ve Turgut Özal 45. Türkiye Hükümetini kurarak başbakan olmuştur. Türk siyasetinin en dikkat çekici isimlerinden olan Turgut Özal Türkiye’de sağ, muhafazakar, milliyetçi popülist söylemlerin izdüşümlerinin görüldüğü siyasi liderlerden biridir. Yeni Sağ’ın temsilcisi olan Özal, milliyetçi, muhafazakarlığı neoliberalizmle eklemlenmiş ve otoriter nitelikteki popülizmi ile *çağa uygun, örf ve adetlerini koruyan, seçici* bir modernleşme anlayışı ve özellikle ehil bir Müslüman Türk halkı imajı oluşturarak popülizme yeni bir açılım sağlamıştır (Bora ve Erdoğan, 2003: 644).

Son olarak değinilmesi gereken isim kuşkusuz 2003 yılından itibaren Türk siyasetine yön veren isim Recep Tayyip Erdoğan’dır. Yaklaşık yirmi yıldır Türk siyasetinde yer alan Erdoğan, Türkiye’de önemli değişimlerin ve dönüşümlerin yaşanmasına öncülük etmiştir. Bu bağlamda sağ ve aşırı sağ neo-klasik popülizm formu içerisinde yer alan Recep Tayyip Erdoğan (Finchelstein, 2019: 145) Türkiye’de popülist unsurların,

özellikle sağ, muhafazakar, milliyetçi popülist unsurların bir çoğunu bünyesinde barındıran bir lider olmuştur. Erdoğan da tıpkı Özal gibi kamuoyu önündeki konuşma üslubu, beden duruşu ve hatta kıyafet seçimleri ile halktan biri imajı çizmiş ve Baykan (2019: 19)’a göre tüm bu özellikler halkın Erdoğan ile özdeşlik kurmasını sağlayarak halk ile arasındaki popülist bağların güçlenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda Erdoğan, halkın içinde, halka dönük bir siyasi anlayışa sahip olduğunun söylemlerinde de sıkça vurgulamıştır. Bu anlamda Erdoğan’ın şu ifadeleri örnek olarak sunulabilir;

“Bir siyasetçide bulunması gereken en önemli özellikler dürüstlük, donanımlı olmak ve halkıyla iç içe olmaktır. Halkına yüksekte bakan siyasetçinin geleceği olamaz. Kariyerden çok karizma önemlidir” (Türkmen, 2007: 18).

Sonuç olarak, Türk siyasal tarihi genel bir tarihsel bakış açısı ile sağ ve sol siyasal ideoloji çizgisinde ilerlemiştir. Bu anlamda gerek sağ ekseninde yer alan partiler gerek sol eksen içerisinde konumlanan partiler belirli siyasal ideolojilere ve sembolik bağlara sahip olmuşlardır. Bu anlamda sol partiler daha çok eşitlik, adalet, özgürlük gibi sembolik bağlara sahip olmuştur (Mouffe, 2019: 18, 52). Sağ siyasette ise milliyetçilik, muhafazakarlık ve İslamcılık temel terimler olarak yer almıştır (Bora, 2009: 7). Teorik bir temellenmeden ziyade bir kimlik referansı olan milliyetçilik ve din referansları, Türkiye’de sağcılığın milliyetçi-muhafazakar temelini oluşturmaktadır (Bora, 2012: 21) ve Türk sağ *din, tarih ve milliyetçilik* içeren sembolik bağlar ile yakın ilişki içerisinde olmuştur (Bora, 2016: 9-28).

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

31 Mart 2019 tarihli yerel seçimlerde CHP’den İBB Başkanlığına aday olan İmamoğlu, bu seçimlerden başarıyla çıkarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olarak seçilmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı İmamoğlu’nun seçim sürecinde kullanmış olduğu Kemalist, laik, sol ideolojideki temel popülist kodlara ek olarak CHP eksenli bir siyaset içerisinde muhafazakar, milliyetçi sağ ideolojideki temel popülist kodları kullanma biçimlerini saptamaktır.

Sağ ve sol siyasal ekseninde bütüncül bir bakış açısıyla “Popülizm ve Ekrem İmamoğlu” ilişkisini ortaya koyma çabası içerisinde olan bu çalışma alana sağlayabileceği katkı sebebiyle önem teşkil etmektedir.

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni, 31 Mart 2019 Türkiye yerel seçimlerinde, Ekrem İmamoğlu’nun seçim süresince ve sonrasında televizyon, internet, basılı yayın ve sosyal medyada yer alan söylemlerinde ve halkla buluştuğu mitinglerdeki söylem ve davranışlarında kullandığı popülist kodlar olarak ortaya koyulmuştur.

Örneklemimiz ise CHP tarafından Ekrem İmamoğlu’nun İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına adaylığının ilan edildiği 18 Aralık 2018 tarihi ile Danıştay 10. Dairesi tarafından Ayasofya’nın müzeden camiye çevrilmesi kararını onadığı 10 Temmuz 2020 tarihidir.

5.3. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada, sistematik bir şekilde veri toplayabilmek amacıyla nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; karmaşık, değişken ve tartışmalı birçok yöntem ve araştırmaların bulunduğu bir alan olarak tanımlanmaktadır (Punch, 2014: 132). Nitel araştırmaların temel amacı yalnızca veri toplamak değil sistematik süreçlerin uygulanmasıyla soruların cevaplarını bulmaktır (Berg ve Lune, 2015: 25).

Bu doğrultuda, çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eleştirel söylem analizi tekniğinden faydalanılmıştır. 1990’lı yıllarda Amsterdam Üniversitesi’nde toplanan ve içinde Kress, van Dijk, Fairclough, van Leeuwen ve Wodak gibi dilbilimcilerin de yer aldığı bir grup araştırmacı söylemde yer alan toplumsal olguları ve ideolojileri meydana çıkarmak için gerekli çerçevenin temel ilkelerini belirlemişler ve bunu da *eleştirel söylem çözümlemesi* olarak adlandırmışlardır (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 122). van Dijk’e göre eleştirel söylem çözümlemesi “güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeneden inşa, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temaların ön planda olduğu” ve araştırma alanı olarak bu konuların

çalışıldığı bir söylem çözümlemesi yöntemidir (aktaran Doyuran, 2018: 315). Fairclough’a göre ise eleştirel söylem çözümlemesi dili sosyal bir eylem biçimi olarak gören ve söylemin sosyal ve siyasal iktidar öğelerini tartışan disiplinler arası bir çözümleme yöntemidir (aktaran Doyuran, 2018: 315). Wodak’a göre ise eleştirel söylem çözümlemesi, yalnızca dilsel birimlerin incelenmesinden ziyade disiplinlerarası, çok disiplinli, disiplinler ötesi ve çok yöntemli bir yaklaşıma ihtiyaç duyan toplumsal olguların incelenmesini içermektedir (aktaran Ercan ve Danış, 2019: 540). Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemsel yapılar ile toplumsal ve bilişsel yapılar arasında bulunan ilişkiyi açığa çıkarmaya çalıştığı için dil kullanımı ile toplumsal gerçekleri eşleştirir (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 122).

Bu bağlamda, Ekrem İmamoğlu’nun seçim sürecinde kullanmış olduğu hem sol popülizme ait temel izdüşümleri hem de sağ popülizme ait temel izdüşümleri sistematik bir şekilde ortaya koyabilmek amacıyla, Mudde ve Kaltwasser’in (2019: 20) *halk, seçkinler ve genel irade* kavramsallaştırması kullanılarak İmamoğlu’nun popülist çerçevesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna dayanarak, Ekrem İmamoğlu’nun sol popülist yönlerini ortaya konulurken; sol ideoloji ile yakın bağlar kuran ve solun temel değerleri içerisinde yer alan eşitlik, özgürlük, adalet gibi sembolik bağlar göz önünde bulundurulmuş ve İmamoğlu’nun söylemlerinde yer alan bu temel değerler analiz edilmiştir. Öte yandan, Ekrem İmamoğlu’nun sağ popülist yönlerinin ortaya konulabilmesi için de sağ siyasetin temel dinamikleri olan milliyetçilik, muhafazakarlık ve İslamcılık (Bora, 2018: 7) terimlerinden faydalanılmıştır. Bora (2012: 9-28), milliyetçilik ve din referanslarının, Türkiye’de sağcılığın milliyetçi-muhafazakar temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Türk sağ *din, tarih ve milliyetçilik* içeren sembolik bağlar ile yakın ilişki içerisinde olmuştur. Son olarak, Ekrem İmamoğlu’nun televizyon, internet, basılı yayın ve sosyal medyada yer alan demeçleri toplanmış ve bu demeçler sol ve sağ siyasal alanın temel vurguları da göz önünde bulundurulmuş olarak eleştirel söylem analizi aracılığıyla gözden geçirilmiştir.

6. EKREM İMAMOĞLU VE TEMEL POPÜLİST PARAMETRELER

31 Mart 2019 Türkiye yerel seçimleri Türk siyasetinde önemli kırılmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu kırılma özellikle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde kendini oldukça görünür kılmıştır. 1994 Türkiye yerel seçimlerinden 2019 yerel seçim dönemine kadar İstanbul, seçimlerde sağ, muhafazakar, milliyetçi partilerin yükselişe geçtiği bir dönemi yaşamıştır. Bu seçim yılları aralığında İstanbul'un seçim sonuçlarına istatistiki olarak bakmak gerekir ise; 1994 yılında %25,19 oy oranı ile Refah Partisi; 1999 yılında %27,51 oy oranı ile Fazilet Partisi; 2004-2019 yılları arasında gerçekleşen seçimlerde ise %40'tan fazla bir oy oranı ile Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) seçimleri kazanmıştır (İHA). 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerden bugüne kadar ise AK PARTİ Türk siyasi hayatında belirleyici ve güçlü bir parti olarak etkisini sürdürmektedir.

AK PARTİ 2002 tarihinden, 2019 seçim dönemine kadar İstanbul özelinde rahat bir seçim dönemi geçirerek seçimleri kazanmıştır. 2019 seçim döneminde ise CHP de tıpkı AK PARTİ gibi İstanbul'da seçimleri kazanmayı çok önemsemiş ve bu seçim CHP'nin adayı Ekrem İmamoğlu tarafından kazanılmıştır. 2004 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde İstanbul'da CHP oyların %28,92'sini alırken, 2009 yılında %36,98; 2014 yılında %40,08 oy oranına ulaşabilmiş ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde başarılı olamamıştır. 31 Mart 2019 yılında gerçekleşen yerel seçimde Ekrem İmamoğlu %49,52'lik bir oy oranına ulaşırken seçimlerin tekrarlandığı 23 Haziran 2019 tarihinde ise %54,21'lik bir oy oranına ulaşarak en yüksek oy oranı ile İstanbul'da seçimi kazanmıştır.

Ekrem İmamoğlu, hem Kemalist, laik ve sol söylem hem de muhafazakar, milliyetçi, sağ söylem pratiklerini kullanarak seçim sürecini yürütmüştür. Bu bağlamda öncelikle Mudde ve Kaltwasser'in halk, seçkin ve genel irade kavramsallaştırmasını temel alarak İmamoğlu'nun söylemleri incelenmiştir. Mudde ve Kaltwasser'in halk, seçkinler ve genel irade sınıflandırmasına ek olarak çalışmada Türk milliyetçi, muhafazakarlığın temel parametreleri olarak din, tarih ve

milliyetçilik kavramsallaştırmaları üzerinde de durulmuştur.

6.1. Halk

Popülizmin halk bileşeni, tıpkı popülizmin kendisi kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla popülizmde halkın kim olduğu veya neye tekabül ettiğini net bir şekilde vurgulamak oldukça zordur. Tüm bu karmaşaya ve zorluklara rağmen popülizmde halk vurgusu Laclau (2015: 162)'nin da ifade etmiş olduğu gibi siyasi söylemlerde "halk" a yönelik vurguların yer alması o söylemi tek başına popülist bir söylem yapmaya yetmese de göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir.

Mudde ve Kaltwasser (2019: 20) de Laclau ile örtüşen bir şekilde popülizmdeki halk kavramının muğlak bir yapıya sahip olduğunu ifade etmekle birlikte "egemen olarak halk", "sıradan insanlar" ve "ulus" bileşenlerinden oluşan bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Egemen olarak halk "halk tarafından, halk için, bir halk yönetimi" anlayışı ile halkı hem siyasal gücün kaynağı hem de yöneticiler olarak görürken, "sıradan insanlar" bileşeni seçkin bir bakış açısının aksine sıradan insanların kültürel özelliklerine değer vermeyi içermektedir. "Bir ulus olarak halk" kavramında ise bir ülkede yaşayan tüm yerli olanların oluşturduğu topluluğa yönelik bir ima vardır. Bu bağlamda Ekrem İmamoğlu'nun da siyasal söylemlerinde halk kavramının tüm bileşenlerinden sıkça faydalanmıştır. İmamoğlu'nun siyasal söylemlerindeki halk vurgusunun "İstanbul'daki herkes", "İstanbulluların hepsi", "bütün İstanbullular" gibi söylemleriyle ön plana çıktığı görülmektedir. Bu söylemleri ile Ekrem İmamoğlu'nun sağ popülizmin temelinde yer alan birçok etnik grubun dışlandığı, yok sayıldığı hatta toplumsal bir tehdit olarak görüldüğü etnik milliyetçi anlayışın aksine sol popülizmin temelindeki herkes için eşitlik anlayışına sahip bir halk inşa ettiği görülmektedir. Mouffe'nin (2019, s. 52) de sol popülizme dair vurgusunu yapmış olduğu eşitlik, özgürlük ve adalet olguları İmamoğlu'nun bu söylemlerinde açık bir şekilde görülmektedir.

Ekrem İmamoğlu, 27 Aralık 2018 tarihinde Haliç Kongre merkezinde gerçekleşen lansman toplantısındaki konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

“İstanbul’un toplumsal ve kültürel çeşitliliğini, ren-garenk canlılığını koruyup geliştirmeye özen göste-ren, herkese hoşgörüsüyle yaklaşan, birlikte tartışan, birlikte karar alan, birlikte yöneten bir anlayış vaat ediyoruz. Ben İstanbul’un, İstanbullularla birlikte, İstanbul’dan yönetmenin sözünü veriyorum...” (Da-ilymation, 2019).

İmamoğlu’nun bu sözleri İstanbul’u temsil etme iddiasındaki egemen halk anlayışını ortaya koy-maktadır.

21 Nisan 2019 Maltepe Mitingindeki konuşma-sında İmamoğlu İstanbul’un çok uluslu yapısına dikkat çekerek etnik bir milliyetçilik anlayışın-dan ziyade farklı kimliklerin, farklı etnik öge-lerin, farklı dini grupların bir arada ve özgürce yaşadığı çok kimlikli ve çok kültürlü bir şehir imgesini vurgulamıştır. İmamoğlu, sol popüliz-min görünürlüğe ulaştığı bu konuşmasında üst bir kimlik olarak yurttaşlık vurgusu öne çıkar-mıştır:

“...Yok artık Türk’ü, Kürd’ü, Lazı, Çerkez’i, Yahu-disi, Rum’u, Ermenisi, Bu şehirde herkes İstanbullu! Bu memleket için herkes teminattır! Biz hep birlikte Türk milletiyiz. Biz bu şehirde yaşanan her inanca saygılıyız! Her inancı eşit ve makbul kabul ediyoruz. Bizim için cami, cemevi bir. Kimse kimsenin inancını ölçmesin. Kimse kimsenin inancı üzerinden siyaset yapmaya kalkmasın. Bu şehir, bu millet asla buna müsaade etmez. Bizim için sinagog, kilise, havra bir. Bizim için azınlık yok. Sizler de bizdensiniz, bizimsi-niz!” (Sözcü, 21.04.2019).

Mudde ve Kaltwasser (2019: 22)’e göre popüliz-min halk kavramının sıradan insanlar bileşeninde popülist liderler ya da seçmenler tarafından ege-men kültür tarafından aşağı olarak görülen halka ait olan değerlerin benimsenmesi anlamını taşı-maktadır. Ekrem İmamoğlu bu anlayışla paralel olarak seçim döneminde sokak, mahalle, esnaf ve pazar ziyaretleri yaparak halk ile doğrudan temas kurmuştur. Belli dönemlerde İstanbullu ailelerin evlerine konuk olmuş, yer sofrasında ya da oldukça sade yemeklerden oluşan masalarda aile üyeleri ile birlikte yemek yemiştir. Bu dav-ranımlar İmamoğlu’nun halk nezdinde “bizden biri” imajını desteklemiştir. Bu bağlamda, Ekrem İmamoğlu’nun, CHP’nin toplumda var olan seç-kinci ve ulaşılmaz imajını yıkarak geniş toplum-

sal kesimlere ulaşmayı başardığı söylenebilir.

6.2. Elitler/Seçkinler

Popülizmin elitler/seçkinler kavramı, çok bo-yutlu olarak tanımlanabilmektedir. Mudde ve Kaltwasser (2019: 23)’e göre ilk ve en önemli ta-nımlama iktidar temelinde yapılan tanımlama-dır ve ekonomi, siyaset, medya ve sanatta önde gelen konumda bulunan kişiler seçkin olarak kabul edilmektedir. Popülist liderler ve seçmen-ler, seçkin grupları hem eleştirmekte hem de onları halkın “genel iradesi” ne karşı çıkan ho-mojen ve yozlaşmış grup olarak görmektedirler. Bu anlamda, popülizmin temelde halk ve seçkin dikotomisine dayandığını söylemek mümkün-dür. Ekrem İmamoğlu da seçim dönemi boyun-ca siyasal söylemlerinde popülizmin anti seçkin yönünden sıkça faydalanmıştır. 31 Mart yerel seçimleri kapsamında Tuzla’da bir semt pazarını ziyaret ederek halk ile buluşan ve kısa bir konuş-ma yapan Ekrem İmamoğlu konuşmasında;

“İnsanlar yönetenlerden usandı. Yönetici dediğin tevazu içinde olacak, kibirden uzak olacak ve topluma sıcaklığıyla yaklaşan kişiler olacak. Biz bunun temsilcisiyiz...” ifadelerine yer vermiştir (Sputnik Türkiye, 23.01.2019).

İmamoğlu’nun bu sözleri sahip olmuş olduğu anti seçkin bakış açısının bir yansıması olarak okunabilir. İmamoğlu’nun İBB başkanı olarak ilk görev gününde mutfak çalışanlarına “Yemekte bugün ne var” diye sorması ve “Musakka var, sizin için de antrikot yaptık” yanıtını alınca “Birine mu-sakka, birine antrikot olmaz. Bir dahakine aynısı ola-cak” (Gazete Duvar, 18.04.2019) yanıtını vermesi de anti seçkin yönüne verilecek dikkat çekici ör-neklerden biridir.

Ekrem İmamoğlu’nun İstanbul’daki israf düzeni üzerinden bir avuç insan nitelemesi ile bir seçkin konumlandırması yaptığı görülmektedir. İma-moğlu’nun 11.06.2019 tarihinde yapmış olduğu konuşmasında yer alan sözler bunun bir örneği niteliğindedir.

“...Bir de hepimizin ürettiği, hepimizin dışından tır-nağından arttırdığı, vergileriyle emekleriyle büyüttü-ğü bu memleketin, İstanbul’un nimetlerinin üzerine konan, onu bir rant kapısı haline getiren bir avuç insan var. İstanbul’da halkın çıkarlarına değil, o bir

avuç insanın çıkarlarına çalışan organize bir 'israf düzeni' var..." (Sözcü, 11.06.2019)

Ekrem İmamoğlu, bir avuç insan olarak tanımladığı seçkin kesimi, 16 milyon insanın hakkını ve emeğini sömüren, halk yoksullaşırken zenginleşen, halk yoksulluk ve zor durumdayken şatafat içinde yaşayan ve toplumda azınlıkta bulunan grup olarak konumlandırmıştır.

6.3. Genel İrade

Popülizmin üçüncü ve son temel kavramı genel iradedir. Birçok popülist lider ya da seçmen bu kavramı kullanarak Jean-Jacques Rousseau'nun temsili yönetim eleştirisine eşlik etmektedir. Temsili yönetimde vatandaşlar yalnızca belirli seçim dönemlerinde oy kullanmaktan öte bir şey yapmamaktadırlar ve bu bir anlamda aristokratik bir iktidar anlamına gelmektedir. Popülistler ise Rousseau'nun vatandaşların yasaları yapma ve uygulama gücüne sahip olduğu anlayışı benimsemektedirler. Dolayısıyla referandum ve plebisit gibi doğrudan demokrasi mekanizmaları popülist liderler tarafından sıkça desteklenmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 27,28).

Ekrem İmamoğlu, seçim dönemi boyunca siyasal söylemlerinde yer vermiş olduğu *16 milyon İstanbullu* vurgusu ile halk temelli, halkın genel iradesinin ön planda tutulduğu bir yönetim anlayışı benimseyeceğinin altını çizmiştir. İmamoğlu'nun, Yeşilyurt Spor kulübünde eski siyasetçiler ile yapmış olduğu buluşmasında yer alan sözleri bu anlamda örnek gösterilebilir:

"Sadece bir siyasi anlayışa, hatta bazen sadece bir kişinin hükmüne ya da talimatına tavır olarak ancak o yöne yürüyen birisi olmak değil, tam aksine ben 16 milyonun insanın ne söylediğine bakan, herkesin fikrini almaya çalışan, burada yaşayan her kesimin, her inancın, her anlayışın karşılık bulduğu her anlayışın, saygın bir makamın emanetçisi olduğumun farkında olan bir belediye başkanı olacağım" (Sözcü, 23.03.2019).

Ekrem İmamoğlu, *Yeni Bir Başlangıç* isimli mitinginde yer vermiş olduğu şu sözleri ile de yalnızca seçimin döneminde değil, İstanbul'da alınacak her kararın, halkın bilgisi dahilinde ve katılımı yoluyla şekilleneceğini net bir şekilde ifade etmiştir:

"İstanbul'da artık yeni nesil yerel demokrasi anlayışı hakim olacak. Bu kentte yaşayanlar, bu kenti yönetenler kadar söz ve karar sahibi olacak. İstanbul'u ilgilendiren tüm önemli kararlar herkesin gözü önünde, bilgisi dahilinde, herkesin fikri, önerisi, eleştirisi altında şekillenecek..." (Sözcü, 22.04.2019).

6.4. Din

Türk siyasi tarihinde gerek siyasal söylemlerde gerek siyasal uygulamalarda dini öğelerden sıkça faydalandığı görülmektedir. Ancak 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde bu öğelere sol bir siyasal çizgi içinde yer alan CHP'nin İBB başkan adayı Ekrem İmamoğlu'nun da yer verdiği dikkat çekmektedir. Bu anlamda, Ekrem İmamoğlu seçim sürecince sağ, muhafazakar, milliyetçi popülist partilerin temel unsuru olan dini öğeleri etkili bir şekilde kullanarak muhafazakar toplumsal kesim ile yakın bir ilişki kurmayı başarmıştır.

Ekrem İmamoğlu siyasal yaşamına merkez solda yer alan CHP'de başlamış olsa da muhafazakar bir aileden gelmektedir. Büyük dedesi ve dedesi Demokrat Partili, bir amcası Necmettin Erbakan hayranı diğer amcası Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) üyesi olan Ekrem İmamoğlu'nun babası ise Anavatan Partisi'nde siyaset yapmış ve 1984-87 yılları arasında Trabzon Merkez İlçe Başkanlığı görevini yürütmüştür. İmamoğlu'nun kendisi de bir dönem babasının etkisiyle ANAP gençlik kollarında görev almıştır (Kılıç, 2019: 34). Muhafazakar bir aile içerisinde büyüyen İmamoğlu, 5-6 yaşlarından itibaren din eğitimi almış ve ilkökul birinci sınıftayken de Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmiştir. Muhafazakar gelenekten gelen İmamoğlu, dini tutumlarını kamu önünde de sergilemekten geri durmamıştır. Bu anlamda Ekrem İmamoğlu'nun, 21 Nisan 2019 İstanbul Maltepe'de düzenlenen Yeni Bir Başlangıç mitinginde konuşmasına başlamadan önce bir imam eşliğinde dualar okunması, Yeni Zelanda'da Cuma namazı esnasında bir camiye gerçekleştirilen *İslamofobik* saldırı sonucu hayatını kaybedenler için Eyüp Sultan Camii'nde mevlit okutması ve kendisinin de Yasin okuması, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 81. yıl dönümünde onun için Bezm-i Alem Valide Sultan Camii'nde mevlit okutması sağ, muhafazakar, milliyetçi popülist izdüşümlerinin önemli örnekleri arasında yer almaktadır.

Ekrem İmamoğlu kamuoyu önünde sergilemiş olduğu dini tutum ve davranışlarına ek olarak siyasal söylemlerinde de dini vurgulardan sıkça faydalanmıştır. 27 Aralık 2018'de Haliç Kongre Merkezi'nde gerçekleşen lansman tanıtım toplantısında yapmış olduğu konuşmada İmamoğlu'nun "Beylikdüzü'nde başardığımı İstanbul'da başaracağım. Benim için halka hizmet etmek Hakk'a hizmet etmektir" (Gazete Duvar, 2018) sözleri bir anlamda CHP'nin İBB adayı olarak yapmış olduğu ilk konuşmasında dahi dini söylemlerden faydalandığının bir göstergesidir.

18 Nisan 2019'da İBB başkanı olarak göreve başlayan Ekrem İmamoğlu'nun ilk mesai gününde yapmış olduğu açıklamasında şu ifadeler yer almıştır:

"Bugün, bütün çalışma arkadaşlarımla, İBB çalışanlarımızla, kadromuzla Bismillah diyoruz. Hayırlısıyla inşaallah güzel hizmetlerimize başlayacağız. Çok işimiz var. İstanbul'un birçok konusu var. Tespit ettiklerimiz var. Sahada tespit edeceklerimiz var. İstisarelerimiz, brifinglerimiz olacak" (Sözcü, 18.04.2019).

Bu örnek bağlamından Ekrem İmamoğlu'nun söylemlerinde özellikle *Hayırlısı*, *İnşallah*, *Allah utandırmasın*, *kul hakkı*, *Bismillah* gibi dini vurguların ön plana çıktığını söylemek mümkündür.

6.5. Tarih/Milliyetçilik

Türkiye'de sağ siyasal eksen içerisinde yer alan partilerin bir diğer önemli özelliklerinden biri halkın değer verdiği, önemli gördüğü tarihi ve milli değerleri benimsemesidir. Dolayısıyla merkez sağda yer alan siyasi partilerin Türk tarihindeki önemli kişilerin ve olayların manevi değerini ön plana çıkaran siyasal söylemlerden, tutum ve davranışlardan faydalandığı görülmektedir.

Ekrem İmamoğlu'nun yine sağ, muhafazakar, milliyetçi kanatta yer alan siyasal partilere özgü bu tarihi ve milli unsurlardan faydalanması dikkat çekmektedir. Bu anlamda İmamoğlu söylemlerinde özellikle dünya tarihinde birçok medeniyete ev sahipliği yapan İstanbul'un tarihi ve manevi değerini sıkça vurgulamıştır.

18 Nisan 2019'da İBB başkanlığı görevine başlayan Ekrem İmamoğlu'nun aynı gün yapmış olduğu açıklamasında yer vermiş olduğu şu söz-

ler, İmamoğlu'nun İstanbul'un tarihine vermiş olduğu önemi net bir şekilde ortaya koymaktadır;

"Bu kent kutsal bir kenttir, maneviyatı, duaları, birikimleri, tecrübeleri vardır. Bunları kucaklamak olağanüstü bir derinlik ister. Tekrar hayırlı olsun, bu şehre yapacağımız hizmetler bu şehre kalıcı ve güzel izler bıraksın" (Gazete Duvar, 18. 04. 2019)

21 Nisan 2019'da Maltepe'de düzenlenen mitingde, dünyanın en eski askeri bandolarından biri olan ve sağ, muhafazakar, milliyetçi kesim için oldukça önemli bir anlam ifade eden Osmanlı Yeniçeri Askeri Bandosu'nun gösteri yapmış olması da İmamoğlu'nun tarihi ve milli değerlere vermiş olduğu önemi ortaya koyması açısından önemlidir.

Ekrem İmamoğlu'nun 29 Mayıs 2019 tarihinde resmi Twitter hesabından İstanbul'un fethinin yıl dönümünde yapmış olduğu paylaşım da bu anlamda önemli bir örnektir:

"Aslolan toprakları değil gönülleri fethetmektir, tıpkı Fatih Sultan Mehmet Han gibi. İstanbul'un fethinin yıl dönümünde Fatih Sultan Mehmet Han'ın istediği gibi her kültürden, her inançtan insanın adil ve özgür bir şekilde yaşayacağı bir şehir için mücadele ediyoruz"

Ekrem İmamoğlu resmi Twitter hesabından 4 Nisan 2019 tarihinde yapmış olduğu paylaşımında "Türk siyasi hayatının önemli kişiliklerinden Alparslan Türkeş'i vefat yıl dönümünde rahmetle anıyorum" (İmamoğlu, 2019) ifadelerine yer vererek sağ, muhafazakar, milliyetçi kesim için özel bir yere sahip olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin kurucu genel başkanı Alparslan Türkeş'i 22. ölüm yıldönümünde anmıştır.

Tüm bunlara ek olarak, Ekrem İmamoğlu'nun Saraçhanedeki başkanlık makamında Osmanlı Hanedanının son şehzadesi ve II. Abdülhamit'in torunu Ertuğrul Osman Osmanoğlu'nun eşi Zeynep Osman'ı ağırlaması, Süleymaniye Camii Külliyesi'nin terk edilmiş binaları, Sultanahmet'teki Sıbyan¹ Mektebi, Turşucuzade Konağı gibi İstanbul'un tarihine tanıklık etmiş bu yapıların restore edilmesine öncülük ederek tarihi ve değerleri benimsediğini ve önemsendiğini ortaya koymuştur. Değerleri benimsediği ve önemsendiğini ortaya koymuştur.

7. SONUÇ

Türk siyasal yaşamına II. Meşrutiyet döneminde Rusya'daki Narodnik hareketlerin

etkisinde kalan Osmanlı aydınları aracılığı ile giren popülizm ülkemizde hem sağ, muhafazakar, milliyetçi ideolojiler ile hem de Kemalist, laik, sol ideolojiler ile yakın bağlar kurmayı başarmış olsa da daha çok sağ, muhafazakar, milliyetçi partilerle yakın ilişki içerisinde olmuştur. Türk siyasal tarihi incelendiğinde görülmektedir ki 1950 seçimlerini DP'nin kazanmasıyla birlikte sağ ideoloji ekseninde ilerleyen partiler yükselişe geçmiş ve bu tarihten itibaren Türk siyaseti sağ popülist kodlar ve bu kodlara yakın duran siyasal partiler aracılığı ile şekillenmiş ve sol siyasal partiler bu çerçevede tek başlarına iktidar konumuna gelememişlerdir.

Türkiye'nin genel siyasal yaşamında var olan bu durum İstanbul şehri özelinde de geçerli olmuştur. 1994 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde Refah Partisi oyların %25,19'nu alarak, 1999 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde Fazilet Partisi %27,52'lik oy oranına ulaşarak İstanbul'da birinci parti olarak seçimi tamamlamışlardır. 2004 yılından 2019 yılına kadar gerçekleşen yerel seçimlerde ise AK PARTİ %40'ın üzerinde oy oranına ulaşarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yönetiminde olmuştur. Bu bağlamda yaklaşık 25 yıllık süreçte İstanbul Büyükşehir Belediyesi sağ, muhafazakar, İslami ve milliyetçi söylemi esas alan partiler tarafından yönetilmiştir.

2019 tarihinde ise Ekrem İmamoğlu 23 Haziran'da tekrarlanan yerel seçimlerde %54,21'lik oy oranı ile İstanbul'da tarihsel olarak en yüksek oy oranına ulaşmıştır. Böylece İmamoğlu, laik ve Atatürkçü bir parti olan CHP'nin adayı olarak seçimleri kazanarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinde başarı göstermiştir. Bu bağlamda İstanbul gibi muhafazakarlığın çok güçlü olduğu bir şehirde CHP'nin uzun aradan sonra Ekrem İmamoğlu önderliğinde iktidarı kazanmış olması dikkate değer bir süreç olmuştur.

Ekrem İmamoğlu, seçim sürecinde sağ popülist kodların temel motifleri içerisinde yer alan din, tarih, milliyetçilik, tavır, davranış ve dili (Bora, 2016: 9-28) sıkça kullanmış ve bu sayede top-

lumun sağ, muhafazakar, milliyetçi kesimi ile daha rahat bir ilişki ağı inşa etmeyi başarmıştır. Bu anlamda Ekrem İmamoğlu "*Benim için halka hizmet etmek Hakk'a hizmet etmektir*", "*Hayırlısıyla inşallah güzel hizmetlerimize başlayacağız*", "*Allah utandırmasın*", "*kul hakkı*", "*Bismillah*" gibi dini söylemleri sıkça kullanmıştır. Ayrıca İmamoğlu'nun Yeni Bir Başlangıç Mitingine dualar eşliğinde başlaması, yurt dışında ölen vatandaşlar için mevlit okutması ve bu mevlitte kendisinin de Yasin suresini okuması gibi davranışları söylemlerinde, tutum ve davranışlarında ön plana çıkan dini vurgulara önemli birer örnek olmuştur.

Ekrem İmamoğlu, sağ, muhafazakar, milliyetçi kesimin önem atfettiği tarihi ve milli unsurlardan da etkili bir şekilde faydalanmıştır. İmamoğlu, seçim dönemi gerçekleştirmiş olduğu halk buluşmalarında İstanbul'un manevi ve tarihi önemini sıkça vurgulayarak bu şehrin Fatih Sultan Mehmet'in bir emaneti olduğunun altını çizmiştir. İmamoğlu'nun seçimi kazanmasının ardından gerçekleşen ilk mitinginde mehter takımının gösteri yapması, milliyetçi kesim için önemli bir yere sahip olan Alparslan Türkeş'in vefat dönümü için Twitter hesabından mesaj yayınlaması, başkanlığı süresince birçok tarihi yapının restore edilerek günümüze ulaşmalarını sağlaması gibi örnekler de sağ popülist kodlara ait olan tarihi ve milli değerlerden etkin bir şekilde faydalandığını göstermektedir.

Ekrem İmamoğlu sağ popülist kodlara ek olarak neoliberal, muhafazakar popülizmin toplumsal tahribatına karşı sol popülizmin temel kodları arasında yer alan *eşitlik, özgürlük, adalet, hak, emek* gibi söylemlerden de sıkça faydalanmıştır. Bu anlamda İmamoğlu, "*İstanbul'daki herkes*", "*İstanbulluların hepsi*", "*bütün İstanbullular*" gibi söylemleri ile sol popülizmin temelinde yer alan herkes için eşitlik anlayışıyla paralel bir halk inşa ederek Kemalist, laik, sol alanı da etkilemiştir.

Sonuç olarak Ekrem İmamoğlu'nun sağ popülist olarak tanımladığımız kodları çok etkin ve etkili bir şekilde kullanmış olması, söylemsel düzeyde ve gündelik yaşam pratiklerinde toplum ile kurmuş olduğu yakın ilişki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerini kazanmasının kilit öğelerinden biri olmuştur. İmamoğlu özellikle

etkili bir şekilde kullanmış olduğu sağ popülist unsurlar ve sahne önündeki bireysel performansı ile CHP'nin laik, batıcı, seçkin imajını aşmış ve muhafazakar, milliyetçi seçmene ulaşmayı başarmıştır. Gerek dinle ilgili örneklerde gerek tarihle, kimlikle ilgili tüm örneklerde İmamoğlu, toplumun genel değerleri ile çok paralel bir siyasal davranış sergileyerek toplumla hem yüksek bir duygu bağı hem de ideolojik söylem bağı inşa ederek sağ, muhafazakar, milliyetçi kesim için önemli bir yere sahip olan İstanbul'da başarı sağlamıştır.

SON NOT

¹ Süleymaniye Külliyesi, Sıbyan Mektebi ve Turşucuzade Konağı'nın restorasyon çalışmaları her ne kadar bu çalışmanın örneklemini dışında kalmış olsa da çarpıcı örnekler olması nedeniyle çalışmaya dahil edilmiştir.

KAYNAKÇA

AHMAD, F. (1994). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Çeviren: Y. Alogan. İstanbul: Sarmal Yayınevi, İkinci Baskı, ISBN: 975-7380-47

ATAY, E. (2019). *Brexit Örneğinde Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağın Popülist Söylemleri*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

BAYKAN, T.S. (2019). "Türkiye'de ideolojik ve programatik olmayan parti-seçmen bağları üzerine kavramsal bir tartışma: popülizm, personalizm, patronaj". *Toplum ve Bilim Dergisi*, (147), 10-46.

BEREZİN, M. (2011). *Neoliberal Zamanlarda Liberal-Olmayan Politikalar*. Çeviren: E. Köksaldı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-399-179-3

BERG, B. L. & LUNE, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Çeviren: H. Aydın. Konya: Eğitim Yayınevi, Sekizinci Baskı, ISBN: 978-605-9831-11-6

BORA, T. (2012). Türk Sağ: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi içinde *Türk Sağı Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*. Derleyenler: İ. Ö. Kerestecioğlu & G.G. Öztan. ss. 9-28, İstanbul: İletişim Yayınları, Birinci Baskı, ISBN- 13: 978-975-05-1025-0

BORA, T. (2018). *Türk Sağının Üç Hali Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslamcılık*. İstanbul, Birikim Yayınları,

İkinci Baskı, ISBN-13: 978-975-05-1863-8

BORA, T. & ERDOĞAN, N. (2003), "Muhafazakar Popülizm". içinde *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Muhafazakarlık*. Eds: T. Bora & M. Gülteginil. Cilt 5. ss. 632-655. İstanbul: İletişim Yayınları, Birinci Baskı, ISBN: 975-05-0156-X

BÜYÜKKANTARCIOĞLU, N. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*. İstanbul: Multilingual Yayınları, ISBN: 975-6008-17-12

Dailymotion, (2018). Ekrem İmamoğlu 27 Aralık 2018 tanıtım toplantısı. [Video] Erişim adresi: <https://www.dailymotion.com/video/x6z18w0> Son Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2022.

DEMİREL, T. (2021). *Adalet Partisi İdeoloji ve Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları, Dördüncü Baskı, ISBN: 978-975-05-0223-1

DOYURAN, L. (2018). "Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)" *Erciyes İletişim Dergisi* 5 (4), 301-323.

ECEVİT, B. (2009). *Ortanın Solu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İkinci Baskı, ISBN: 978-9944-88-611-6

ERASLAN, C. (2003). *Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk*. İstanbul: Kumsaati Yayınları, Birinci Baskı, ISBN: 975-8691-29-5

Erişim adresi: <https://tr.sputniknews.com/20190123/ekrem-imamoglu-tuzla-semt-pazari-1037253400.html> Son Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2022.

Finchelstein, F. (2019). *Faşizmden Popülizme*. Çeviren: A. Karatay. İstanbul: İletişim Yayınları, Birinci Baskı, ISBN-13: 978-975-05-2592-6

Gazete Duvar (2018). İmamoğlu: İstanbul ittifakıyla zafere ulaşacağız. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/12/27/chp-istanbul-adayini-tanitiyor>. Son Erişim Tarihi: 05 Mart 2022.

Gazete Duvar (2019). İmamoğlu'ndan 'ilk mesai' mesajı! Erişim Adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/04/18/imamoglundan-ilk-mesai-mesaji> Son Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022.

İhlas Haber Ajansı. <http://secim.ihha.com.tr/> Son Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2022.

İMAMOĞLU, E. (2019, 4 Nisan). Türk siyasi hayatının önemli kişiliklerinden Alparslan Türkeş'i vefat yıl dönümünde rahmetle anıyorum. [Tweet]. Erişim adresi: https://twitter.com/ekrem_imamoglu/status/1113696628182065152?s=48&t=ulRo_C-2Myf_sL9n42_JGQ

KÖKER, L. (2020). *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları, Onaltıncı Baskı, ISBN-13: 978-975-470-026-8

- LACLAU, E. (2007). *Popülist Akıl Üzerine*. Çeviren: N. B. Çelik. Ankara: Epos Yayınları, Birinci Baskı, ISBN: 975-6790-40-7
- MOFFİTT, B. (2020). *Popülizmin Küresel Yükselişi Performans, Siyasal Üslup ve Temsil*. Çeviren: O. Özgür. İstanbul: İletişim Yayınları, Birinci Baskı, ISBN-13: 978-975-05-2946-7
- MOFFİTT, B. (2022). *Popülizm*, Çeviren: Y. Öner. İstanbul: Liberus Yayınları, Birinci Baskı: ISBN: 978-605-74403-7-2
- MOUFFE, C. (2019). *Sol Popülizm*. Çeviren: A. Yanık. İstanbul: İletişim Yayınları, Birinci Baskı, ISBN-13: 978-975-05-2686-2
- MUDDE, C. & KALTWASSER, C. R. (2019). *Popülizm Kısa Bir Giriş*. Çeviren: S. E. Türközü. Ankara: Nika Yayınevi, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-9386-56-2
- PUNCH, K. F. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* Çevirenler: D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz. Ankara: Siyasal Kitapevi, Üçüncü Baskı, ISBN: 978-975-6325-39-1
- Sözcü (2019). Ekrem İmamoğlu'ndan Beylikdüzü'ne duygusal veda. Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/ekrem-imamoglundan-beylikduzune-duygusal-veda-4100137/> Son Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2022.
- Sözcü (2019). İmamoğlu, İstanbul için çözümlerini tek tek açıkladı. Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/istanbula-ihanet-edenlere-artik-bu-kent-emanet-edilemez-5105327/> Son Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022.
- Sözcü (2019, 21 Nisan). Maltepe'de coşkulu buluşma; İmamoğlu: Kişilere, partilere, derneklere, vakıflara asla ama asla hizmet yok. <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/istanbula-yeni-bir-baslangic-bulusmasinda-her-sey-hazir-4506655/> Son Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2022.
- SÖZEN, Y. (2017). Demokrasi, otorite ve popülizmin yükselişi (DPF 2017-RR 01). Boğaziçi üniversitesi-TÜSİAD dış politika forumu araştırma raporu, web sitesinde erişilen adres: <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10006-demokrasi-otoriterlik-ve-populizmin-yukselisi>
- Sputnik Türkiye (2019, 23 Ocak). İmamoğlu Tuzla'da semt pazarını gezdi: göreceksiniz tüm İstanbul bizi tanıdıkça çok sevecek.
- STREECK, W. (2017). Neoliberal Kapitalizm İçin Sonun Başlangıcı: Bastırılmış Geri Dönüş. içinde *Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*. Ed: H. Geiselberger. Çevirenler: M. Şahin vd. ss. 182-198, İstanbul: Metis Yayınları, Birinci Baskı, ISBN-13: 978-605-316-084-7
- SUNAR, İ. (1983). Demokrat Parti ve Popülizm. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi C 8*, 2076- 2087. İstanbul: İletişim Yayınları.
- TAGGART, P. (2004). *Popülizm*. Çeviren: B. Yıldırım. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, ISBN: 975-8998-02-01
- TEKELİ, İ. (1983). Türkiye'de Halkçılık. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi C 7*, 1929-1936. İstanbul: İletişim Yayınları.
- TOPRAK, Z. (1992) "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları, "Tarih ve Demokrasi-Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, İstanbul; Cem Yayınları; Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, s. 41-65.
- TOPRAK, Z. (2013). *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*. İstanbul: Doğan Kitap, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-09-1771-0
- TOPRAK, Z. (2020). *Atatürk Kurucu Felsefenin Evrimi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İkinci Baskı, ISBN: 978-625-7070-88-1
- TÜRKMEN, T. U. (2007). *Recep Tayyip Erdoğan'la Türkiye'nin Yeni Yol Haritası*. İstanbul: Brifing Yayınları.
- WEYLAND, K. (1999). *Neoliberal Populism in Latin America and Eastern Europe*. Comparative Politics, 31(4):379.
- YAŞLI, F. (2020). "Halkçı Ecevit" Ecevit, Ortanın Solu, CHP (1960-1980). İstanbul: Yordam Kitap Yayınevi, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-172-378-5
- YETKİN, B. (2010). *Popülizm ve Özal-Erdoğan*. Konya: Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, İkinci Basım, ISBN: 978-605-88375-1-5